

М. Конєва

**КУРАТОРСЬКІ РІШЕННЯ ВИСТАВКОВОГО ПРОЄКТУ
«І БУДУТЬ ЛЮДЕ НА ЗЕМЛІ»**

M. Konieva

**CURATORIAL SOLUTIONS OF THE EXHIBITION PROJECT
“AND THERE SHALL BE PEOPLE ON EARTH”**

У серпні 2025 р. в Полтавському художньому музеї імені Миколи Ярошенка було презентовано виставковий проєкт «І будуть люде на землі», створений на основі творів Колекції родини Гриньових. Назва походить з рядка вірша Тараса Шевченка:

«І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люде на землі».

Цитата з поезії Шевченка стає не лише джерелом назви, а й ключем до розуміння загальної концепції. Вона апелює до оновлення, відродження і людяності — до можливості існування людини на землі як моральної, мислячої істоти, здатної відчувати зв'язок із довкіллям, землею і своїм корінням. Саме ця ідея — вкоріненість та водночас небезпека її втрати — стала центральною проблемою проєкту. Експозиція виявляє багатшаровість цього зв'язку: від безпосереднього переживання природи — до її символічного, метафоричного чи навіть технологічно опосередкованого зображення.

Проєкт розміщено в шести анфіладних залах музею, кожен із яких представляє окрему персональну виставку одного з шести українських митців різних поколінь: Деніса Саліванова, Ярослава Солопа, Віталія Шаховцова, Віктора Ігуменцева, Євгенія Павлова та Олега Мальованого. Така структура дозволила побудувати цілісний кураторський наратив (авторка — Марина Конєва), у якому кожна зала стає самостійним висловлюванням і водночас частиною єдиного концептуального простору — роздуму про людину, її зв'язку із землею, пам'яттю, природою, історією та тілесністю.

Перша зала знайомить глядача з живописом та графікою київського художника Деніса Саліванова. Протягом тривалого часу автор досліджує образ «офісного клерка» — людини, відірваної від природи, зануреної в штучний світ інформаційних систем і корпоративних реалій. У цих творах ландшафт часто постає деформованим, майже ірреальним, подібним до фону комп'ютерної гри. Проте роботи, створені після 2022 р., демонструють зсув від відчуженості до емоційності: у графічних серіях, присвячених воєнним подіям, з'являється експресивний, розбурханий пейзаж, а на зміну безликим клеркам приходять образи українських воїнів, сповнені внутрішньої сили.

Друга зала представляє фотосерію «Eternal Return» Ярослава Солопа. Художник поєднує спокійні, майже медитативні кримські ландшафти, відзняті до окупації, із грубими графічними втручаннями — подряпинами й рисками, зробленими безпосередньо на плівці після 2014 р. Цей художній жест руйнує ідилічність зображення, вводячи у простір фотографії травматичний досвід втрати. Ландшафт у Я. Солопа постає як територія пам'яті, що зранена, але не забута.

У третій залі експоновано живописні пейзажні етюди й портрети полтавського митця Віталія Шаховцова, у яких особливо відчутна любов до природи, до спокійного, щоденного життя. Його роботи позначені щирістю, безпосередністю й глибоким відчуттям кольору. У контексті виставки вони стають певною точкою рівноваги — нагадуванням про первинність зв'язку людини із землею як джерелом гармонії.

Четверта зала знайомить глядача з творчістю відомого представника харківської графічної школи Віктора Ігуменцева, хоча цього разу обрано саме його живописні полотна. У багатьох своїх роботах художник звертається до спогадів дитинства, проведеного в селі на Луганщині, на нині окупованих територіях. У цих емоційно насичених картинах, що балансують на межі між фігуративом і абстракцією, через відкритий колір і динамічну фактуру передано атмосферу сільського побуту, народні традиції, відчуття втраченої, але дорогої батьківщини.

П'ята зала демонструє легендарну серію «Скрипка» Євгенія Павлова — одного із засновників харківської школи фотографії. Створена у 1972 р., ця серія показує групу оголених юнаків, що відпочивають на березі річки. У радянському контексті вона була вкрай провокативною, адже протиставляла офіційній героїзації маскулінності образ тілесної свободи, молодості, природності. Серія Павлова символізує момент духовного визволення, появу нового покоління, здатного відчувати себе частиною природи, а не лише механізмом у соціальній системі.

Завершальна, шоста зала є невеликою ретроспективою творчості Олега Мальованого, ще одного з фундаторів харківської школи фотографії. Його роботи вирізняються тонким відчуттям кольору та експериментами з фототехніками. Ця частина експозиції задумана як посвята митцю з нагоди його 80-річного ювілею. Окрім фотографій, у залі представлено вітрину з публікаціями, присвяченими його творчості, а також зворотні сторони фотографій із печатками та позначками про участь у виставках і фестивалях — своєрідні «свідки» історії творів, зазвичай приховані від очей глядача.

Важливою частиною проекту є інтеграція цифрових елементів: кожную залу супроводжує текст із QR-кодом, який веде до відео на порталі «MiTEЦ». У цих відео кураторка пояснює контекст створення робіт, творчі особливості авторів і їхній внесок у формування українського мистецького простору. Таким чином, виставка набуває мультимедійного виміру, поєднуючи фізичну присутність у музейному просторі з розширеним віртуальним наративом.

З погляду наукового аналізу, проект «І будуть люди на землі» можна розглядати як спробу візуально осмислити феномен антропоцентризму в українському мистецтві крізь призму екзистенційних і національних питань. У ньому людське постає не лише як біологічне чи соціальне, а як етичне — як здатність співчувати, відчувати зв'язок, бути вкоріненим у світ, але водночас не втрачати внутрішньої свободи. Тому виставковий проект стає не просто презентацією колекції, а простором діалогу між поколіннями митців, між минулим і сучасністю, між матеріальним і духовним. У цьому сенсі він продовжує шевченківську ідею оновлення людства через моральне очищення, нагадуючи, що лише зберігаючи зв'язок із землею — у буквальному й метафоричному сенсі — ми зберігаємо самих себе.

Таким чином, кураторська концепція виставки виявляє себе не лише у відборі художників чи творів, а в самій архітектоніці експозиції, у способі, яким вона веде

глядача через різні стани — від болю до спокою, від фрагмента до цілого. «І будуть люди на землі» — це не просто виставка, а художньо-дослідницький вислів про людське в людині, про її вкорінення в історії, культурі та ландшафті. Вона показує, що куратор сьогодні є не лише посередником між глядачем і мистецтвом, а й співавтором сенсу, творцем етичного та естетичного простору, у якому відбувається зустріч із самим собою.

С. Коновалова

ПИТАННЯ АВТОРСТВА У VR DOCUMENTARY FILM

S. Konovalova

ISSUE OF AUTHORSHIP IN VR DOCUMENTARY FILM

Суспільство завжди цікавило життєві історії, а документальне кіно дозволило їх не просто чути, а й споглядати. Тобто глядач став персоніфікувати себе з героєм, адаптувати його досвід під власне життя або знайомитись з можливими ситуаціями. Такий досвід вживання кінематографу звичайно є наглядним, але і підтримує адекватну дистанцію між героєм і глядачем, не даючи повному злиттю та емпатичному, перцептивному переживанню.

VR документалістика розширила межі можливого класичного документального фільму, дозволивши глядачам не просто спостерігати за життям героїв, а й бути залученими на чуттєво-тілесному рівні до їх життя. Ця можливість була названа «зануренням» у реальність, яку транслює автор і режисер водночас. Такий крок вперед є хорошим початком і, в той же момент, ведмежою послугою. З одного боку — це і є те саме чисте документальне кіно, яке фіксує факт та на рівні відео, звуків та тілесних відчуттів, дозволяє відчувати та навіть пережити досвід героя, дослідити його реальність, бути в ній. З іншого, це піднімає питання про внесок автора (режисера), адже однією з фундаментальних ознак документальності є авторський погляд, і технічно документальне кіно створюється безпосередньо на монтажі. Саме монтаж надає можливості авторові вплинути на глядача, вкласти ті сенси, які він вважає важливими для інтерпретацій глядачами матеріалу. Постає логічне питання: але ж VR документ теж має автора, чому тут наявна суперечність?

Однією з ознак VR-документалістики є застосування її технології, тобто огляд на 360 градусів навколо. Найцікавішим є те, що ця технологія дозволяє глядачу ідентифікувати, усвідомлювати себе в просторі фільму та відчувати себе в цій реальності на рівні тіла. Такий автентичний досвід дозволяє глядачеві впливати на режисерську концепцію фільму, адже логіка побудови погляду та взаємодії попереднього і наступного кадру лежать на глядачеві. Фактично, ця можливість нівелює закладені сенси і образи режисером. Глядач може уповільнити або пришвидшити темпо-ритм фільму, може розглядати простір, не звертаючи увагу на основні події в кадрі, які є важливими для сприйняття та усвідомлення авторського концепту. Тоді логічним буде підняти питання авторства як такого. Якщо глядач стає співучасником з героєм та співрежисером у творенні драматургії оповіді, то тріаду герой-автор-глядач маємо розглядати як нерозривну, ту, що не існує окремо. У класичному документальному кіно глядач споглядає життя героя, маючи здорову дистанцію. Він не приміряє досвід героя як свій власний. Хоча і може ототожнювати себе з героєм, але ніколи не дорівнює йому. Так само і глядач немає впливу на